

Державна служба статистики України

СХВАЛЕНО

Рішення Комісії з питань
удосконалення методології
та звітної документації
(протокол від 05.10.2018 №18)

**СТАНДАРТНИЙ ЗВІТ З ЯКОСТІ
ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ
"ОБСТЕЖЕННЯ УМОВ ЖИТТЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ"
1.05.00.01**

електронна
пошта: M.Novichenko@ukrstat.gov.ua
телефон: (044) 234-32-13
керівник ДСС: Новиченко М. В.

Київ – 2018

	Стор.
1. Вступ.....	3
2. Компоненти якості державного статистичного спостереження.....	7
2.1. Відповідність.....	7
2.2. Точність.....	10
2.3. Своєчасність та пунктуальність.....	23
2.4. Доступність та зрозумілість.....	25
2.5. Послідовність та зіставність.....	27
2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів.....	30
2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів.....	31
2.8. Конфіденційність, прозорість та захист.....	33
3. Заключна частина.....	34

1. Вступ

Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження "Обстеження умов життя домогосподарств" (далі – ОУЖД) підготовлено з метою інформування користувачів стосовно основних критеріїв та індикаторів якості цього вибіркового обстеження домогосподарств. Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів конкретного циклу обстеження, а визначається його методологією, процедурами обробки даних та методами вимірювання якості результатів.

Наведені у звіті компоненти якості, такі як відповідність, точність та надійність, своєчасність і пунктуальність, послідовність і зіставність, доступність і зрозумілість, відповідають принципам виробництва статистичної інформації, визначеним розділом III Принципів діяльності органів державної статистики, затверджених наказом Державної служби статистики України від 17 серпня 2018 року № 170.

ОУЖД було запроваджено з 01 січня 1999 року на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 02 листопада 1998 року № 1725 "Про проведення обстеження умов життя у домогосподарствах" (зі змінами).

Метою проведення ОУЖД є отримання даних щодо соціо-демографічних характеристик, умов життя, структури фактичних витрат, ресурсів та щодо інших показників рівня життя домогосподарств.

Організаційно-методологічні засади ОУЖД та система показників, яка розробляється за його результатами, відповідають (або частково відповідають) вимогам та рекомендаціям, викладеним у:

- Регламенті Комісії ЄС від 7 листопада 2003 року № 1983/2003 щодо впровадження Регламенту Європейського Парламенту та Ради Спільноти № 1177/2003 зі статистики доходів та умов життя (EU-SILC) стосовно переліку цільових первинних змінних, OJ L 298, 17.11.2003;

- Регламенті Комісії (ЄС) № 1980/2003 від 21 жовтня 2003 року, що впроваджує Регламент (ЄС) № 1177/2003 Європейського Парламенту і Ради про статистику Співтовариства щодо доходів і умов життя (EU-SILC) в частині визначень та оновлених визначень, OJ L 298 17.11.2003;

- Регламенті (ЄС) № 808/2004 Європейського Парламенту і Ради від 21 квітня 2004 року про статистику Співтовариства стосовно інформаційного суспільства, OJ L 143, 30.04.2004.;

- Статистичному документі "Обстеження бюджетів домогосподарств (HBS) в ЄС. Методологія та рекомендації з гармонізації-2003";

- Посібнику з вимірювання доступу домашніх господарств і приватних осіб до ІКТ і масштабів їх використання Міжнародної спілки електрозв'язку, 2014 – 211с.;

- Методологічному посібнику "Європейське обстеження "Інтерв'ю про здоров'я" (EHIS)" (версія 2013).

Проведення державного статистичного спостереження здійснюється з урахуванням норм і положень законів України "Про державну статистику", "Про інформацію", щорічних планів державних статистичних спостережень, Методологічних положень щодо забезпечення статистичної конфіденційності в органах державної статистики (наказ Держстату від 15.02.2017 № 41), а також інших нормативно-правових документів.

Обстеження є основною інформаційною базою для комплексного дослідження рівня матеріального добробуту різних соціальних груп домогосподарств. Через мережу обстежуваних домогосподарств отримуються інформація щодо фактичної структури витрат населення, необхідної для обчислення індексу споживчих цін, розрахунків показників диференціації населення за рівнем добробуту, у тому числі щодо кількості населення країни із середньодушовими доходами на місяць нижче прожиткового мінімуму; дослідження рівня життя окремих, у тому числі найменш забезпечених соціальних груп, тощо. Результати обстеження використовуються для розрахунків окремих показників системи національних рахунків, інших галузей статистики, частини індикаторів продовольчої безпеки, показників енергетичного балансу, дослідження ефективності й адресності заходів щодо соціального захисту найбільш уразливих верств населення, дослідження становлення інформаційного суспільства в Україні, зокрема, у частині доступу домогосподарств до Інтернету. Матеріали обстеження є єдиним джерелом інформації для дослідження питань бідності та депривації (вимушеного позбавлення особи внаслідок нестачі коштів можливості задовольняти свої базові потреби через відсутність доступу до основних матеріальних благ і соціальних ресурсів), а також одним із інформаційних джерел для вимірювання ступеня досягнення завдань Цілей сталого розвитку як на глобальному, так і на національному рівнях.

Зазначене обстеження відповідно до Довідника розділів статистики відноситься до розділу 1.05 "Доходи та умови життя".

Програма ОУЖД зазнала суттєвих змін з часу його впровадження. Основними причинами цих змін були: необхідність гармонізації програми ОУЖД з міжнародними, зокрема, європейськими класифікаціями, рекомендаціями та стандартами; урахування змін у національній нормативній та законодавчій базі; більш повне задоволення потреб користувачів.

Із 2000 року до програми обстеження було введено модульне опитування щодо наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування (проводиться один раз на два роки) та самооцінки населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги, а з 2001 року – щодо самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів.

У 2007 році було запроваджено нове модульне опитування щодо доступу домогосподарств до Інтернету, а також, з метою дослідження якості життя та поширення окремих проявів депривації серед населення, модульне опитування щодо доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг (проводиться один раз на два роки).

Із 2013 року, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20.06.2012 № 554 "Про проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення", запроваджено нове модульне опитування щодо ефективності програм соціальної підтримки населення (проводиться один раз на п'ять років).

Програма обстеження, у т.ч. і тематичних модулів, постійно вдосконалюється відповідно до потреб міжнародних та національних користувачів даними.

Наразі для проведення ОУЖД використовується така звітно-статистична документація: форма № 1-УЖД "Контрольна картка складу домогосподарства", форма № 2-УЖД "Запитальник основного інтерв'ю", форма № 3-УЖД "Щоденник поточних витрат домогосподарства", форма № 4-УЖД "Журнал квартальних витрат" (допоміжна форма при проведенні квартальних інтерв'ю), форма № 5-УЖД "Квартальний запитальник про витрати і доходи домогосподарства", Анкета № 1 "Будівництво та ремонт", Анкета № 2 "Стан здоров'я членів домогосподарства. Наявність товарів тривалого користування", Анкета № 3 "Самооцінка доходів домогосподарства. Доступ домогосподарств до Інтернету", Анкета № 4 "Ефективність програм соціальної підтримки населення".

Крім того, була суттєво вдосконалена методологія побудови вибіркової сукупності домогосподарств для забезпечення підвищення надійності оцінок показників бідності для регіонального рівня.

У системі Держстату для проведення опитування населення створена мережа постійних працівників – фахівців з інтерв'ювання, які пройшли відповідне навчання. Відповідно до міжнародної практики також було запроваджено постійно діючу систему контролю якості первинної інформації ОУЖД, у т.ч. шляхом здійснення перевірки роботи фахівців з інтерв'ювання, які проводять опитування домогосподарств.

Таким чином, реалізація комплексу вищеназваних робіт з удосконалення методології та організації обстеження дозволила суттєво підвищити якість інформаційної бази ОУЖД.

Узагальнена статистична інформація за результатами обстеження умов життя домогосподарств на державному рівні оприлюднюється на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua), а саме:

у розділі "Статистична інформація", підрозділ "Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя"

доповіді

"Соціально-економічне становище домогосподарств України",

"Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України",
 "Самооцінка домогосподарствами рівня своїх доходів",
 "Витрати і ресурси домогосподарств України",
 "Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги",
 "Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг",
 "Наявність у домогосподарств товарів тривалого користування";
 статистичні бюлетені
 "Витрати і ресурси домогосподарств України" (квартальний);
 динамічні ряди за результатами ОУЖД;
 у розділі "Публікації", підрозділ "Демографічна та соціальна статистика"/
 "Доходи та умови життя"
 статистичні збірники
 "Витрати і ресурси домогосподарств України" (річний),
 "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України",
 "Самооцінка домогосподарствами рівня своїх доходів",
 "Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг",
 "Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги",
 "Наявність у домогосподарств товарів тривалого користування",
 "Доступ домогосподарств України до Інтернету";
 у розділі "Статистична інформація", підрозділ "Багатогалузева статистична інформація"/"Комплексна статистика"
 статистичні збірники
 "Україна в цифрах",
 "Статистичний щорічник України";
 у розділі "Статистична інформація", підрозділ "Багатогалузева статистична інформація"/"Регіональна статистика"/"Комплексна регіональна статистика"
 статистичний збірник "Регіони України";
 у розділі "Публікації", підрозділ "Демографічна та соціальна статистика"/
 "Соціальний захист"
 статистичні збірники
 "Діти, жінки та сім'я в Україні",
 "Жінки і чоловіки в Україні",
 "Соціальні індикатори рівня життя населення України".

Для поширення статистичної інформації за результатами ОУЖД територіальні органи державної статистики мають власні веб-сайти.

Наприкінці всіх публікацій наведено методологічні пояснення щодо програми ОУЖД, а також оцінки якості даних, основних термінів та системи показників.

Дані обстеження широко використовуються на національному, регіональному, а також міжнародному рівнях.

У рамках співпраці з міжнародними організаціями основні показники ОУЖД на постійній основі надаються Статистичному офісу Європейського Союзу (Євростату), Міжнародному валютному фонду (МВФ), Дитячому фонду Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), Міжнародній телекомунікаційній спілці (ITU), Міжнародній організації праці (МОП), Відділу статистики ООН, Європейській економічній комісії ООН (ЄЕК ООН), а за окремими запитами – іншим іноземним установам, організаціям та користувачам.

2. Компоненти якості державного статистичного спостереження

2.1. Відповідність

Відповідність – це ступінь, з яким результати державних статистичних спостережень задовольняють поточним та потенційним потребам користувачів.

Основними статистичними показниками ОУЖД є:

грошові витрати домогосподарств, у т.ч. споживчі, неспоживчі грошові витрати; грошові витрати домогосподарств на харчування; сукупні витрати домогосподарств, у т. ч. споживчі, неспоживчі сукупні витрати; сукупні витрати домогосподарств на харчування; сукупні ресурси домогосподарств, у т. ч. грошові, негрошові, загальні доходи домогосподарств; коефіцієнт концентрації (індекс Джині), децильний коефіцієнт диференціації доходів населення, співвідношення доходів 10% найбільш та найменш забезпеченого населення (децильний коефіцієнт фондів), співвідношення доходів 20% найбільш та найменш забезпеченого населення (квінтільний коефіцієнт фондів); обсяги споживання продуктів харчування в домогосподарствах; частка спожитих продуктів харчування, вироблених в особистих підсобних господарствах; енергетична цінність спожитих у домогосподарствах продуктів харчування; вміст білків, жирів, вуглеводів у спожитих у домогосподарствах продуктах харчування; кількість домогосподарств, у т. ч. кількість обстежених домогосподарств; середній розмір домогосподарства; середній еквівалентний¹ розмір домогосподарства; кількість населення, яке проживає у домогосподарствах; кількість осіб, які повідомили, що хворіли за останні 12 місяців; кількість осіб, які повідомили, що мають хронічні (6 місяців і більше) захворювання або проблеми зі здоров'ям; кількість осіб, які повідомили, що зверталися за медичною допомогою протягом останніх 12 місяців; кількість жінок у віці 15 років і старші, які проживають у домогосподарствах;

¹ При розрахунках середньодушових показників, а також показників диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту відповідно до сучасної міжнародної практики впроваджено використання шкали еквівалентності. Зазначена шкала є системою коефіцієнтів, яка відображає зменшення мінімально необхідних потреб на одну особу, яка входить до складу домогосподарства, при збільшенні розміру домогосподарства та зміні його складу. В Україні застосовується шкала, за якою першій особі домогосподарства присвоюється коефіцієнт 1, а всім іншим – 0,7.

кількість жінок у віці 15 років і старші, які народжували дітей; кількість осіб у віці 12 років і старші, які повідомили, що курять; частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома; ступінь поширення серед населення користування послугами Інтернету за останні 12 місяців; частота користування Інтернетом; місце доступу до Інтернету; основні цілі доступу до Інтернету; кількість домогосподарств, рівень доходу яких протягом останнього року не дозволяв забезпечити навіть достатнє харчування; кількість домогосподарств із дітьми; частка домогосподарств із дітьми, які складаються лише з дітей та непрацюючих пенсіонерів; кількість домогосподарств, у складі яких є діти, які не мають одного чи обох батьків; кількість домогосподарств без дітей; середня кількість працюючих у розрахунку на одне домогосподарство, коефіцієнт економічного навантаження на працюючого члена домогосподарства; кількість домогосподарств за ступенем задоволення своїми житловими умовами; середній розмір житлової площі на одну особу; частка населення, яке живе у перенаселеному житлі; частка дітей у віці до 18 років, які живуть у перенаселеному житлі; кількість домогосподарств за типом основного джерела води, яким вони користуються; частка домогосподарств, які утримують худобу, птицю і бджіл; середня площа землі (соток), яку використовує одне домогосподарство (серед домогосподарств, які мають земельні ділянки); кількість домогосподарств, які мають земельні ділянки; середня вага особи, середній зріст особи; індекс маси тіла; частка населення у віці 6 років і старше, яке займається фізкультурою та спортом; частка домогосподарств, які потерпали від певних проявів бідності та позбавлень; частка населення, яке проживає в домогосподарствах, які потерпають від певних проявів бідності та позбавлень; частка населення, яке проживає в домогосподарствах, які мають 3 або 4 та більше ознак депривації із 9; рівень забезпеченості домогосподарств товарами тривалого користування; розподіл домогосподарств за характеристиками наявних у них товарів тривалого користування.

Визначення та поняття показників ОУЖД у частині показників витрат повністю відповідають методології європейського обстеження бюджетів домогосподарств (HBS), показників доходів – частково методології європейського обстеження доходів і умов життя (EU-SILC), основних показників матеріальної депривації – частково EU-SILC, показників доступу домогосподарств до Інтернету – частково методології європейського опитування про використання ІКТ домогосподарствами (ICT), показників самооцінки стану здоров'я членів домогосподарств – частково методології європейського обстеження "Інтерв'ю про здоров'я" (EHIS).

Інформація ОУЖД отримується стосовно домогосподарств (одиниці державного статистичного спостереження).

Респондентами (звітно-обліковими одиницями) цього обстеження є фізична особа та домогосподарство.

Домогосподарство – сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для

життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати в будь-яких із цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи (стаття 1 Закону України "Про Всеукраїнський перепис населення"). Оскільки частка домогосподарств, у складі яких є особи, не пов'язані родинними стосунками, складає незначну частину (наприклад, у 2017 році – 0,34% від загальної кількості домогосподарств, а від кількості домогосподарств, за винятком однаків – 0,43%), у сучасних економічних умовах поняття "домогосподарство" і "сім'я" дуже близькі. Частка таких домогосподарств наводиться у методологічних поясненнях до річного збірника "Витрати і ресурси домогосподарств України", який розміщено на офіційному веб-сайті Держстату в розділі "Публікації", підрозділ "Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя".

При проведенні ОУЖД для узагальнення інформації використовують національні класифікатори, а саме: Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), Класифікацію індивідуального споживання за цілями (КІСЦ), Номенклатуру продукції сільського господарства (НПСГ), Класифікацію видів економічної діяльності (КВЕД), Класифікацію організаційно-правових форм господарювання (КОПФГ).

Інформація за результатами ОУЖД розраховується щоквартально як у цілому по Україні, так і за місцем проживання домогосподарств (велике, мале місто, сільська місцевість), за регіонами, за економічними районами, за типами домогосподарств тощо. Річні розробки передбачають застосування більш широкого кола типів домогосподарств. Перелік розрізів розробки результатів ОУЖД наведено у методологічних коментарях до річного збірника "Витрати і ресурси домогосподарств України", який розміщується на офіційному веб-сайті Держстату (за результатами ОУЖД за 2017 рік):

http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_pdf.pdf.

Через невеликий обсяг представлення у вибірці, що впливає на надійність, дані щодо основних показників ОУЖД не розробляються в розрізі міст обласного значення та районів.

Для забезпечення потреб користувачів за результатами ОУЖД із 1999 року формуються динамічні ряди щодо характеристики домогосподарств, структури сукупних витрат домогосподарств, структури сукупних ресурсів домогосподарств, розподілу населення за рівнем середньодушових загальних доходів, диференціації життєвого рівня населення, споживання продуктів харчування в домогосподарствах, з 2000 року – щодо наявності у домогосподарствах окремих товарів тривалого користування.

2.2. Точність

Точність – це ступінь наближеності розрахунків до дійсних значень.

ОУЖД проводиться відповідно до Методологічних положень з організації державного статистичного спостереження "Обстеження умов життя домогосподарств", затверджених наказом Держкомстату від 23.12.2012 № 373 (зі змінами, затвердженими наказом Держстату України від 22 серпня 2014 року № 244). Також для його проведення та для здійснення обробки й аналізу отриманих результатів розроблені такі методико-методологічні документи: Методологічні положення стандартного модульного опитування населення щодо ефективності програм соціальної допомоги, затверджені наказом Держкомстату від 30.12.2009 № 510; Методологічні положення для оцінки показників бідності на регіональному рівні із застосуванням методів статистико-математичного моделювання, затверджені наказом Держкомстату від 01.10.2010 № 408; Методологічні положення щодо коригування показників життєвого рівня домогосподарств з метою врахування доходів і витрат найбільш забезпеченого населення, затверджені наказом Держстату від 31.12.2014 № 415; Методологічні положення щодо формування вибірових сукупностей для проведення органами державної статистики України вибірових обстежень населення (домогосподарств), затверджені наказом Держстату від 26.02.2018 № 32; Методика розрахунку системи статистичних ваг для поширення результатів державного вибірового обстеження умов життя домогосподарств на генеральну сукупність, затверджена наказом Держкомстату від 14.11.2006 № 521; Методика формування вибірових сукупностей для проведення у 2014-2018 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості, затверджена наказом Держстату від 08.02.2013 № 37; Методика організації контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання, затверджена наказом Держкомстату від 18.07.2006 № 335 (у редакції наказу Держкомстату від 29.12.2008 № 525); Методика комплексної оцінки бідності, затверджена наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від 18 травня 2017 року № 827/403/507/113/232; Методика обробки результатів державного вибірового обстеження умов життя домогосподарств, затверджена наказом Держкомстату від 31.10.2011 № 278 (зі змінами, затвердженими наказом Держстату України від 22 серпня 2014 року № 246); Методика оцінювання показників бідності на основі вдосконаленого плану вибірки обстеження умов життя домогосподарств і методів моделювання, затверджена наказом Держкомстату України від 23.12.2011 № 375; Методика побудови статистико-математичної моделі для підвищення надійності оцінок показників бідності на регіональному рівні, затверджена наказом Держкомстату України від 23.12.2011 № 390; Методика розрахунку характеристик надійності

оцінювання показників за результатами вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, затверджена наказом Держстату України від 20.08.2012 № 356; Методика комплексної оцінки ефективності контролю якості роботи фахівців з інтерв'ювання, які проводять вибіркові обстеження домашніх господарств, затверджена наказом Держкомстату від 23.12.2011 № 391; Методика розрахунків показників доходів та ресурсів домогосподарств, затверджена наказом Держстату від 28.11.2014 № 372; Методика проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення, затверджена наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від 01.09.2017 № 1396/1272/730/243/528; Методика розрахунку показників соціальних виключень та стану бідності за умовами життя, затверджена наказом Держстату від 29.12.2017 № 340. Вищезазначена статистична методологія розміщена на офіційному сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) (розділ "Методологія та класифікатори", підрозділ "Статистична методологія"/ "Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя").

Генеральною сукупністю для ОУЖД є усі домогосподарства (за винятком колективних), які постійно проживають на території України.

Безпосередньо перед початком формування основи вибірки здійснюється аналіз наявності найбільш актуальних джерел даних та якості інформації, яка в них вміщується. Наприклад, у 2017 році використовувалися підготовчі матеріали до Всеукраїнського перепису населення.

Для задоволення потреб користувачів щодо підвищення рівня надійності оцінювання показників бідності на регіональному рівні були застосовані методи оптимізації плану (дизайну) вибірки ОУЖД.

При формуванні територіальної вибірки виключено населені пункти, розташовані в зоні відчуження (І зона) та в зоні безумовного (обов'язкового) відселення (ІІ зона) на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, з 2014 року також виключено тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях.

Формування вибірових сукупностей для проведення державних вибірових обстежень населення (домогосподарств) передбачає стратифікацію генеральної сукупності. Стратифікація здійснюється з метою адекватного відображення у вибірці основних особливостей адміністративно-територіального поділу країни, а також для забезпечення відбору домогосподарств із більш однорідних за основними характеристиками груп.

Відповідно до вищезазначеної мети при формуванні вибірки генеральна сукупність розподіляється на страти, які в межах кожного регіону відповідають:

містам і міськрадам із кількістю населення 100 тис. осіб і більше (далі – страта "великі міста" регіону);

містам, селищам міського типу, міськрадам і селищним радам із кількістю населення менше 100 тис. осіб (далі – страта "малі міста" регіону);

адміністративним районам сільської місцевості (далі – страти "райони регіону").

За типом вибірка є багатоступеневою. При цьому у великих і малих містах регіонів вибірка є триступеневою, у сільській місцевості – двоступеневою.

На першому ступені побудови вибірки в межах кожної страти, кожного окремого регіону здійснювалось формування основи вибірки та проводився відбір адміністративно-територіальних одиниць: міст, селищ міського типу, міських та селищних рад серед усіх таких одиниць регіону; у сільській місцевості – сільських рад або їх груп. Відібрані територіальні одиниці є первинними територіальними одиницями вибірки (ПТОВ).

У страті "великі міста" регіонів усі міста та міськради з кількістю населення 100 тис. осіб і більше включені до вибірки без відбору з імовірністю, рівною одиниці.

У страті "малі міста" регіонів усі міста, селища міського типу, міські та селищні ради з кількістю населення не меншою, ніж поріг саморепрезентативності, який розраховувався окремо для кожного регіону, включалися до вибірки з імовірністю, рівною одиниці, а серед міст, селищ міського типу, міських та селищних рад із кількістю населення меншою за поріг саморепрезентативності у страті "малі міста" була реалізована процедура відбору. Відбір ПТОВ у межах страти "малі міста" здійснюється на основі механізму випадкового відбору з імовірністю, пропорційною розміру, а саме – кількості населення ПТОВ.

У сільській місцевості ПТОВ є сільські ради або їх групи. Відбір ПТОВ здійснювався в межах кожного району із застосуванням методу систематичного відбору з імовірністю, пропорційною розміру (кількості домогосподарств). Із метою рівномірного розміщення одиниць вибірки по території району, з урахуванням природно-кліматичних особливостей різних частин району, упорядкування ПТОВ для відбору здійснювалося за принципом "географічного серпантину".

У стратах "великі міста" та "малі міста" на другому ступені формування вибірки здійснювалось формування та відбір вторинних територіальних одиниць вибірки (ВТОВ). Відбір ВТОВ здійснювався в межах кожної відібраної ПТОВ із застосуванням методу систематичного відбору з імовірністю, пропорційною розміру (кількості виборців). Для здійснення відбору ВТОВ упорядковувалися за принципом "географічного серпантину".

Строк дії територіальної вибірки – 5 років.

На останньому ступені формування вибірки по кожній ВТОВ у стратах "великі міста" та "малі міста" та кожній ПТОВ у сільській місцевості здійснювався відбір адрес домогосподарств для участі в обстеженні. Відбір адрес домогосподарств здійснюється з використанням процедури систематичного

випадкового відбору. Перед початком відбору щорічно здійснюється актуалізація складених списків адрес домогосподарств із метою мінімізації негативного впливу змін, які відбулися з часу складання списків або останньої їх актуалізації, на якість основи вибірки. В ОУЖД здійснюється щорічна ротація домогосподарств (термін дії вибірки домогосподарств – 1 рік).

Джерела даних для формування основ вибірки та безпосередньо вибірок наводяться:

у розділі V Методологічних положень щодо формування вибірових сукупностей для проведення органами державної статистики України вибірових обстежень населення (домогосподарств),

http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2018/32/mp_vond.zip;

для циклу 2014-2018рр. – у підрозділі 2.3 Методики формування вибірових сукупностей для проведення у 2014-2018 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості,

http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2013/37/metod_vyb_suk.zip;

для циклу 2019-2023рр. – у підрозділі 2 розділу IV Методики формування вибірових сукупностей для проведення у 2019–2023 роках вибірових обстежень населення (домогосподарств): умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості,

http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2018/39/m_fvs_von.zip.

Для розрахунку показників, отриманих за результатами ОУЖД, здійснюється поширення вибірових даних (відповідей респондентів) на все населення України. Для проведення цієї процедури розраховується система ваг, яка враховує ймовірність відбору домогосподарств, фактичні рівні відмов домогосподарств від участі в обстеженні, а також передбачає гармонізацію результатів обстеження з даними демографічної статистики щодо кількості та статевовікової структури населення тощо.

Детальну інформацію щодо розрахунку системи ваг викладено в Методиці розрахунку системи статистичних ваг для поширення результатів державного вибірового обстеження умов життя домогосподарств на генеральну сукупність, розміщений на офіційному веб-сайті Держстату:

http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2006/521/metod.htm .

Надійність даних будь-якого вибірового обстеження, у т.ч. ОУЖД, визначається дією багатьох факторів, які призводять до виникнення двох груп похибок – похибок вибірки та невибірових похибок. У Таблиці 1 наведено класифікацію основних факторів, що впливають на точність даних вибірових обстежень населення (домогосподарств).

Класифікація похибок, що впливають на рівень надійності оцінювання показників за результатами вибірових обстежень населення

Типи похибок		Опис похибки	Головні наслідки наявності похибки оцінювання для показників
1		2	3
Похибки вибірки		Дисперсія вибірових оцінок	Випадкова похибка
Похибки, не пов'язані з вибіркою	Похибки охоплення	Пропуски у переліках територіальних одиниць	Систематична похибка
		Неправильні межі територіальних одиниць	
		Застаріла основа вибірки домогосподарств	
		Помилки при відборі територіальних одиниць і домогосподарств	
	Похибки вимірювання	Похибки в інструментарії (анкетах, запитальниках) обстеження	Низька якість результатів у цілому
		Похибки у підготовці персоналу, який залучений до розробки анкет та запитальників обстеження й обробки результатів	
		Похибки у навчанні персоналу, який проводить опитування домогосподарств	Систематична похибка
		Похибки у графіках роботи працівників, які проводять опитування домогосподарств	
		Зміщення відповідей респондентів	
	Похибки оброблення	Похибки кодування	Систематична та випадкова похибки
		Похибки редагування	
		Похибки введення даних у ПЕОМ	
		Похибки програмування	
	Похибки, пов'язані з відсутністю відповідей	Відмови респондентів від інтерв'ю (або від надання відповіді на окремі запитання) Недосяжні респонденти Відсутні вдома респонденти	Систематична та випадкова похибки

Головним джерелом похибок вибірки є специфіка вибірових обстежень, яка полягає в обстеженні лише спеціально відібраної частини генеральної сукупності, а також власне дизайн вибірки. Для визначення якості оцінок показників, що отримані за результатами ОУЖД, застосовуються характеристики точності (надійності): стандартна та гранична похибки вибірки, коефіцієнт варіації.

Похибка вибірки визначає межі довірчих інтервалів можливих значень показника за даними вибірового обстеження. Оцінка показника, для якого

величина похибки вибірки є значною порівняно з величиною самої оцінки, не може бути використана при аналізі результатів обстеження.

Коефіцієнт варіації (CV) використовується як показник придатності даних для аналізу. Так, якщо $CV \leq 5\%$, то оцінка вважається надійною, якщо $5\% < CV \leq 10\%$ – оцінка є придатною для кількісного аналізу, але її надійність недостатньо висока, якщо $10\% < CV \leq 25\%$ – оцінка придатна лише для якісного аналізу і її слід використовувати обережно (але іноді публікують дані, для яких CV досягає 30% і навіть 40%).

Методи визначення надійності оцінок показників викладено в Методиці розрахунку характеристик надійності оцінювання показників за результатами вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, розміщеної на офіційному веб-сайті Держстату:

http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2012/356/metodika.zip.

За результатами ОУЖД розраховуються граничні похибки вибірки та коефіцієнти варіації для оцінок основних показників по Україні в цілому, за типами місця проживання (великі та малі міста, сільська місцевість), за регіонами та економічними районами. Зокрема у публікаціях міститься інформація щодо якості таких показників:

- "Грошові доходи", "Грошові витрати", "Сукупні витрати", "Загальні доходи" та "Сукупні ресурси", "Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів населення", "Індекс Джині" та "Децильний коефіцієнт фондів", які оприлюднені в річному збірнику "Витрати і ресурси домогосподарств України" (за 2017 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_xl.zip;

- "Домогосподарства, які задоволені своїми житловими умовами", "Середній розмір домогосподарства", які оприлюднені в річному збірнику "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України" (за 2017 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_sdhdu2018xl.zip;

- "Кількість членів домогосподарств, які оцінили свій стан здоров'я як добрий", "Кількість членів домогосподарств, які оцінили свій стан здоров'я як задовільний", "Кількість членів домогосподарств, які оцінили свій стан здоров'я як поганий", "Кількість домогосподарств, в яких хто-небудь з членів потребував медичної допомоги, придбання ліків та медичного приладдя", "Кількість жінок у віці 15 років і старшому, які повідомили, що народжували дітей", "Кількість членів домогосподарств, які курять", які оприлюднені в річному збірнику "Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги" (за 2017 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/03/zb_snsz2017xl.zip;

- "Кількість домогосподарств, члени яких відносять себе до бідних", "Кількість домогосподарств, члени яких відносять себе до небідних, але ще не представників середнього класу", "Кількість домогосподарств, члени яких постійно відмовлялися в найнеобхіднішому, крім харчування", які оприлюднені в

річному збірнику "Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів" (за 2017 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_sdurd2017xl.zip;

- "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від неможливості споживати страви з м'ясом, курятиною, рибою (або їх вегетаріанським еквівалентом) через день", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від неможливості підтримувати достатньо теплу температуру у своєму житлі протягом опалювального сезону", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від недостатності коштів для тижневого сімейного відпочинку не вдома один раз на рік", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що не мали можливості дозволити собі неочікувані необхідні витрати за рахунок власних ресурсів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що не мали можливості для своєчасної та в повному обсязі оплати орендних/іпотечних платежів, платежів за споживчими кредитами або оплати житлово-комунальних послуг", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від відсутності автомобіля через нестачу коштів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від відсутності пральної машини через нестачу коштів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах, що потерпали від відсутності телевізора через нестачу коштів", "Кількість осіб, які проживають в домогосподарствах та потерпають від відсутності телефона (в т.ч. мобільного) через нестачу коштів", які оприлюднені в річному збірнику "Самооцінка домогосподарствами доступності окремих товарів та послуг", який випускається раз на 2 роки (за 2017 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/04/zb_sddotp2017xl.zip;

- "Частка осіб, які повідомили, що за останні 12 місяців користувалися послугами Інтернету"; "Частка осіб, які повідомили, що користувалися послугами Інтернету не менше, ніж раз на день "; "Частка домогосподарств, які мають доступ до послуг Інтернету вдома", які оприлюднені в річному збірнику "Доступ домогосподарств України до Інтернету" (за 2017 рік):

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_ddudi_2017.zip;

- "Наявність холодильників у домогосподарствах", "Наявність пральних машин у домогосподарствах", "Наявність електропилососів у домогосподарствах", "Наявність телевізорів кольорових у домогосподарствах", "Наявність велосипедів у домогосподарствах", "Наявність мікрохвильових печей у домогосподарствах", "Наявність автомобілів у домогосподарствах", "Наявність мобільних телефонів у домогосподарствах", "Наявність персональних комп'ютерів у домогосподарствах", які оприлюднені у збірнику "Наявність в домогосподарствах товарів тривалого користування", який випускається раз на 2 роки (за 2016 рік):

http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/zb/03/zb_ndgttk2016_pdf.zip.

Оцінки основних показників, розрахованих за результатами ОУЖД, є точними як для рівня України в цілому, так і в розрізі великих, малих міст та сільської місцевості (величина відносної стандартної похибки не перевищує 5%).

Оцінки показників для регіонального рівня в цілому менш надійні, ніж для рівня України. Це пояснюється значно меншим обсягом вибірки для кожного окремого регіону. В цілому дані обстеження можуть бути використані для статистичного аналізу на регіональному рівні. Для тих регіонів, по яких відносна стандартна похибка вибірки перевищує 10%, отримані оцінки можуть використовуватися в основному лише для якісного аналізу. При необхідності використання даних рівня регіонів по показниках, для яких величина відносної стандартної похибки вибірки велика, краще використовувати оцінки показників або економічному району, або по великих містах, або по Україні в цілому (залежно від відповідних значень величини відносної стандартної похибки вибірки).

Через невеликий обсяг вибірки та відповідно низьку надійність показники ОУЖД не розробляються в розрізі сільських районів та міст обласного значення.

У ході проведення ОУЖД можуть виявлятися також окремі невибіркові похибки, які виникають унаслідок відмови домогосподарства від участі в обстеженні, наявності помилок під час опитування респондентів або обробки даних тощо.

Зазначені помилки виявляють завдяки наявній системі контролю роботи фахівців з інтерв'ювання під час приймання анкет обстеження, а також у ході введення й обробки даних.

Для підвищення рівня надійності та зменшення можливого негативного впливу окремих джерел похибок на різних етапах ОУЖД реалізується система різноманітних заходів, серед яких: щорічна актуалізація списків адрес домогосподарств для відбору, навчання фахівців з інтерв'ювання та контроль якості їх роботи, контроль якості усіх етапів обробки даних ОУЖД (арифметичний, логічний контроль, спеціальні методи обробки екстремальних значень (аутлаєрів) тощо), застосування процедур імпутації відсутніх даних та коригування статистичних ваг для зменшення впливу відмов респондентів від обстеження тощо.

Крім того, для зменшення величини похибок вимірювання в органах державної статистики застосовуються спеціальні процедури при розробці дизайну анкети (стандартизація, уніфікація тощо), застосовуються питання – фільтри та коментарі для фахівців з інтерв'ювання щодо узгодженості з іншими питаннями в статистичних формулярах. Крім того, проводиться тестування статистичних формулярів.

Також для зменшення похибок вимірювання в органах державної статистики України з 2007 року діє система постійного навчання персоналу з проведення вибірових обстежень населення територіальних органів державної статистики, зокрема фахівців з інтерв'ювання. Ця система передбачає навчання новоприйнятих працівників та підвищення кваліфікації працюючих. Із працівниками, прийнятими вперше, обов'язково проводять навчання за програмою базового курсу, розробленою Держстатом, яка включає питання організації роботи фахівців з інтерв'ювання і методології проведення кожного з вибірових

обстежень населення. Підвищення кваліфікації працюючих фахівців з інтерв'ювання проводиться шляхом проведення семінарів або заочного навчання (із використання засобів поштового або електронного зв'язку). Також незалежно від досвіду роботи на посаді фахівця з інтерв'ювання періодично проводяться навчання за програмою з питань сприяння підвищенню рівня участі респондентів у вибіркових обстеженнях населення.

Для запобігання та зменшення можливості негативного впливу фахівців з інтерв'ювання на якість інформації розробляються спеціальні заходи (удосконалення програм запитальників, проведення тематичних цільових навчань фахівців з інтерв'ювання тощо).

Зокрема, під час приймання анкет щомісяця здійснюють базовий контроль роботи фахівця з інтерв'ювання, який полягає у перевірці якості їх заповнення, своєчасності подання. Заповнені анкети перевіряють на повноту та логічну узгодженість, наявність однакових тенденцій у відповідях різних респондентів, опитаних одним і тим же фахівцем з інтерв'ювання, та логічну їх обґрунтованість. Також фіксують випадкові та систематичні помилки та оцінюють рівень участі домогосподарств по кожному фахівцю з інтерв'ювання.

Результати базового контролю використовують для уточнення окремих первинних даних у домогосподарствах та внесення відповідних виправлень. Ці результати також можуть бути підставою для додаткового навчання фахівців з інтерв'ювання або проведення цілеспрямованого контролю їх роботи.

Крім того, раз на 2 роки проводиться плановий контроль роботи кожного фахівця з інтерв'ювання щодо оцінки його професійних знань, дотримання вимог щодо контакту з домогосподарством, порядку проведення опитування респондента та заповнення анкет тощо. У разі виникнення підозри у фальсифікації фахівцем з інтерв'ювання даних обстеження або наявності значної кількості помилок здійснюється цілеспрямований контроль його роботи.

Також на регіональному рівні здійснюється автоматизований логічний та арифметичний контроль інформації під час її введення з паперових анкет на електронні носії. Протокол помилок і повнота введення статистичних даних перевіряються, логічні узгодження між показниками аналізуються.

На державному рівні проводиться додатковий логічний контроль даних і узгодження окремих показників, отриманих з різних статистичних формулярів ОУЖД, після їх інтеграції в єдину базу даних; розрахунок вагових коефіцієнтів для розповсюдження інформації на генеральну сукупність; отримання на їх основі оцінок показників; розробка показників якості інформації для різних рівнів використання. Опис основних етапів обробки даних ОУЖД викладено у Методиці обробки результатів державного вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, затверджений наказом Держкомстату від 31.10.2011 № 278 (зі змінами, затвердженими наказом Держстату України від 22.08.2014 № 246): http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2014/246/Mordvo.zip.

Одним із важливих етапів обробки даних вибіркового ОУЖД, спрямованих на науково обґрунтовану компенсацію недоотриманої інформації внаслідок відмов та з інших причин, є імпутація. Імпутація – це процедура заповнення відсутніх значень (пропусків) по окремих ознаках або по групах ознак, які вимірюються програмою обстеження. Найбільш поширеною групою методів аналізу даних з пропусками є так звані "методи з заповненням". При використанні цих методів пропуски заповнюються величинами, які визначаються за допомогою спеціальних процедур, і отримані "повні" дані оброблюються стандартними статистичними методами. Для заповнення використовуються такі основні процедури:

- заповнення середніми або метод "середнього значення" (замість пропущених величин підставляються середні, розраховані по присутніх даних);
- заповнення за пропорцією або метод "пропорцій" (замість пропущених величин підставляються величини, визначені з умови збереження пропорцій присутніх даних);
- заповнення з підбором, зокрема метод "hot-dek" (підставляються значення даних інших об'єктів вибірки).

Використання цих методів заповнення одночасно дає "повну" матрицю даних і дозволяє використати практично всі отримані в обстеженні дані, оскільки не передбачає відкидання відповідей з пропусками у значеннях окремих ознак.

Для характеристики надійності використовується показник рівня імпутації, який визначається як відношення кількості імпутованих значень певної ознаки X до загальної кількості значень цієї ознаки. Наприклад, рівень імпутації (рівень заповнення пропущених ознак) по основних показниках у 2017 році був незначним: по показнику "Витрати на купівлю продовольчих товарів" він склав 1,1%, а по показнику "Витрати на купівлю непродовольчих товарів" – 0,9%. Зазначені показники будуть наведені у щорічному збірнику "Витрати і ресурси домогосподарств України".

Основним наслідком відмов домогосподарств від обстеження є можливе викривлення структури вибіркової сукупності порівняно зі структурою генеральної сукупності, тобто порушення принципу репрезентативності вибірки.

Для оцінки можливих похибок здійснюється порівняння структури генеральної сукупності та структури вибірки за певними показниками (наводиться щорічно у збірнику "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України", http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_sdhdu2018xl.zip).

Для визначення рівня репрезентативності вибірки був проведений порівняльний аналіз розподілів населення за статтю та віком у розрізі регіонів та економічних районів, що обраховувалися за даними вибіркового обстеження та даними демографічної статистики станом на 01.01.2017. Результати порівняння статевовікової структури вибіркової та генеральної сукупностей ОУЖД наведені у Таблиці 2.

Таблица 2

Структура населення за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств і даними демографічної статистики станом на 1 січня 2017 року

(відсотків)

Вік (років)	Усе населення			Жінки			Чоловіки		
	Резуль- тати обсте- ження (незважа- ні дані)	Демо- графічна статис- тика	Відхилення (відсоткові пункти)	Резуль- тати обсте- ження (незважа- ні дані)	Демо- графічна статис- тика	Відхилення (відсоткові пункти)	Резуль- тати обсте- ження (незважа- ні дані)	Демо- графічна статис- тика	Відхилення (відсоткові пункти)
0-4	5,3	5,2	0,1	4,3	4,7	-0,4	6,5	5,8	0,7
5-9	5,4	5,5	-0,1	4,7	5,0	-0,3	6,4	6,1	0,3
10-14	5,0	4,7	0,3	4,4	4,2	0,2	5,7	5,2	0,5
15-19	4,7	4,4	0,3	4,2	4,0	0,2	5,4	4,9	0,5
20-24	3,9	5,8	-1,9	3,6	5,2	-1,6	4,4	6,4	-2,0
25-29	5,9	7,6	-1,7	5,4	6,9	-1,5	6,6	8,4	-1,8
30-34	6,7	8,5	-1,8	6,3	7,8	-1,5	7,1	9,3	-2,2
35-39	6,6	7,5	-0,9	6,4	7,0	-0,6	6,8	8,1	-1,3
40-44	6,7	7,2	-0,5	6,5	6,9	-0,4	7,1	7,6	-0,5
45-49	6,6	6,7	-0,1	6,3	6,5	-0,2	7,1	6,9	0,2
50-54	7,0	6,9	0,1	7,0	6,9	0,1	7,0	6,8	0,2
55-59	8,3	7,4	0,9	8,5	7,8	0,7	7,9	7,1	0,8
60-64	7,8	6,3	1,5	8,2	6,9	1,3	7,2	5,7	1,5
65-69	6,8	5,4	1,4	7,6	6,1	1,5	5,8	4,5	1,3
70-74	4,0	3,1	0,9	4,8	3,8	1,0	3,0	2,3	0,7
75 і старші	9,3	7,8	1,5	11,8	10,3	1,5	6,0	4,9	1,1
	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	

Оскільки для рівня України відмінності не перевищують 1,9 в.п., вибіркова сукупність адекватно репрезентує населення України. Разом з тим представлені дані свідчать, що у вибірці спостерігається надлишок представників старших вікових груп обох статей і не вистачає представників молодших вікових груп, серед яких кількість відмов значно вища і, крім того, яких важче застати вдома. Якщо не враховувати ці викривлення, то відповідно всі характеристики домогосподарств будуть зміщені в бік домогосподарств, що включають осіб старшого та похилого віку або складаються лише з таких осіб. Особливо це стосується територій та груп населення зі значними рівнями відмов.

З метою мінімізації впливу таких зміщень для наближення результатів вибіркового обстеження до наявної зовнішньої інформації та підвищення рівня надійності оцінок показників, які вимірюються шляхом вибіркового спостереження, в ОУЖД застосовується процедура калібрації ваг із метою узгодження результатів обстеження з наявною зовнішньою інформацією. Використання статистико-математичних методів калібрації статистичних ваг дозволило мінімізувати відхилення даних вибіркового ОУЖД від показників демографічної статистики. Ефективність застосування процедури калібрації в

частині узгодження статевовікової структури населення ілюструють дані, що представлені у Таблиці 3.

Таблиця 3

Порівняння статевовікової структури населення до і після калібрації системи статистичних ваг, що застосовується для екстраполяції результатів вибіркового обстеження умов життя домогосподарств на генеральну сукупність станом на 1 січня 2017 року

	До калібрації			Після калібрації		
	Результати обстеження	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)	Результати обстеження	Демографічна статистика	Відхилення (відсоткові пункти)
Жінки у віці						
до 18 років	8,8	9,2	-0,4	9,2	9,2	0,0
18-35	11,0	12,0	-1,0	12,0	12,0	0,0
36-58	18,0	17,3	0,7	17,3	17,3	0,0
59 років і старші	19,4	15,3	4,1	15,3	15,3	0,0
Чоловіки у віці						
до 18 років	9,0	9,7	-0,7	9,7	9,7	0,0
18-35	9,5	12,4	-2,9	12,4	12,4	0,0
36-59	14,6	16,1	-1,5	16,1	16,1	0,0
60 років і старші	9,7	8,0	1,7	8,0	8,0	0,0
	100,0	100,0		100,0	100,0	

Якщо до калібрації максимальне відхилення результатів обстеження від даних демографічної статистики складало 4,1 в.п. для жінок віком 59 років і старше, то після калібрації відхилення відсутні по всіх наведених групах населення.

На всіх рівнях обробки даних розраховують рівень участі домогосподарств у обстеженні й аналізують основні причини неучасті.

Наприклад, в обстеженні ОУЖД у 2017 році взяли участь 7958 домогосподарств (68,4% відібраних адрес за виключенням нежилых помешкань). Рівень участі в обстеженні сільських домогосподарств (89,4%) перевищував відповідний показник по міських (59,8%).

Найвищий рівень участі домогосподарств у обстеженні у 2017 році був у Івано-Франківській (92,7%), Сумській (92,6%), Чернівецькій (92,4%) та Рівненській (90,2%) областях, найнижчий – у місті Києві (40,4%), Харківській (49,5%) та Дніпропетровській (53,5%) областях. У більшості областей цей показник становив від 55,5% до 86,0% (річний збірник "Витрати і ресурси домогосподарств України",

http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_vrdu2017_xl.zip).

Основними причинами відмови домогосподарств від участі в обстеженні (за інформацією, повідомленою фахівцями з інтерв'ювання) були "категорична відмова без пояснень причини" – 86% домогосподарств та "недовіра до органів влади" – 6%. Причини відмов домогосподарств, які проживають у сільській місцевості, дещо відрізняються від причин, за яких відмовляються брати участь в обстеженні міські домогосподарства.

Таблиця 4

Розподіл домогосподарств, які відмовились від участі в ОУЖД, за основними причинами (за підсумками опитування домогосподарств за програмою основного (базового) інтерв'ю, проведеного в листопаді 2017 року)

	Усі домогосподарства	У т. ч. проживають			
		у міських поселеннях			у сільській місцевості
		у великих містах	у малих містах	усього	
1	2	3	4	5	6
Усі домогосподарства, які відмовились брати участь в обстеженні	1551	1123	328	1451	100
у тому числі з причин (%):					
категорична відмова без пояснень причини	85,7	85,8	86,3	85,9	85,0
недовіра до органів влади	5,9	6,1	4,3	5,7	8,0
агресивна та неадекватна поведінка респондентів	2,5	2,7	2,1	2,5	1,0
релігійні переконання	0,2	0,0	0,3	0,1	2,0
заможне домогосподарство	1,0	0,7	1,8	1,0	2,0
відсутність часу	2,6	2,3	3,7	2,6	2,0
інше	2,1	2,4	1,5	2,2	0,0

Так, серед сільських домогосподарств частка тих, які відмовлялися брати участь в обстеженні через недовіру до органів влади, вища, ніж серед міських – 8% проти 6%, тих, які відмовилися через релігійні переконання – відповідно 2% проти 0,1%. Натомість у містах переважали домогосподарства, які відмовлялись від участі в обстеженні через відсутність часу – 3% проти 2% у сільській місцевості.

Інформація щодо кількості домогосподарств, які відмовились від опитування, враховується при коригуванні статистичних ваг, що розраховуються для розповсюдження результатів ОУЖД на генеральну сукупність.

Держстат проводить систематичну роботу, спрямовану на мінімізацію відмов домогосподарств від участі в ОУЖД.

До початку обстеження відібрані домогосподарства отримують лист-запрошення до участі в обстеженні. Якщо домогосподарства відмовились брати

участь в обстеженні, то фахівець з інтерв'ювання докладає максимум зусиль, щоб переконати домогосподарство змінити свою думку. З цією метою він може тричі відвідувати домогосподарство.

З метою зменшення відмов респондентів від участі в обстеженні на постійній основі проводиться навчання фахівців з інтерв'ювання з питань техніки проведення опитування серед різних суспільних груп населення, яке включає такі напрями: правила проведення опитування респондентів, способи їх мотивації до участі в обстеженні та поради щодо встановлення та налагодження контакту з ними, обмін позитивним досвідом із наведенням прикладів вдалої мотивації та отримання відповідей на "важкі" питання. Крім того, з метою заохочення громадян до участі в ОУЖД респондентам передбачені щоквартальні виплати грошової компенсації за їхні витрати часу за ведення записів доходів, витрат та надання інших відомостей.

2.3. Своєчасність та пунктуальність

Своєчасність – це період часу між подією або явищем, що описують статистичні дані, та публікацією цих статистичних даних.

Пунктуальність – це період часу між фактичною датою публікації даних та плановою датою, яка визначена в офіційному календарі публікації.

Терміни оприлюднення статистичної інформації та публікацій за результатами розробки спостереження визначені планом державних статистичних спостережень. Для зручності користувачів на офіційному веб-сайті Держстату розміщені Каталог офіційних статистичних публікацій, а також Календар оприлюднення інформації, де вказані відповідні дати оприлюднення статистичних продуктів на веб-сайті.

Збір, обробка, аналіз і оприлюднення інформації ОУЖД здійснюються у такі терміни (Табл.5).

Таблиця 5

*Календар державного статистичного спостереження
(2017 рік)*

	<i>Збір первинних даних на територіальному рівні</i>	<i>Обробка первинних даних на територіальному рівні</i>	<i>Обробка первинних даних на державному рівні</i>	<i>Аналіз зведених даних</i>	<i>Перше оприлюднення статистичної інформації</i>
1	2	3	4	5	6
Соціально-демографічні характеристики домогосподарств	до 28 листопада року, що передус звітному	до 23 січня звітного року	до 27 квітня звітного року	до 29 червня звітного року	до 20 липня звітного року
Самооцінка стану здоров'я населення/ Самооцінка доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг	до 31 жовтня звітного року	до 17 листопада звітного року	до 26 грудня звітного року	до 10 лютого року, наступного за звітним	до 10 березня року, наступного за звітним / до 27 квітня року, наступного за звітним
Самооцінка домогосподарства рівня своїх доходів/Доступ домогосподарств до Інтернету	до 30 січня року, наступного за звітним	до 24 лютого року, наступного за звітним	до 18 квітня року, наступного за звітним	до 23 травня року, наступного за звітним	до 23 червня року, наступного за звітним/ до 22 серпня, наступного за звітним
Витрати та ресурси домогосподарств (річні дані)	до 30 січня року, наступного за звітним	до 24 лютого року, наступного за звітним	до 18 квітня року, наступного за звітним	до 23 травня року, наступного за звітним	до 31 липня року, наступного за звітним
Наявність товарів тривалого використання	до 31 жовтня звітного року	до 17 листопада звітного року	до 26 грудня звітного року	до 10 лютого року, наступного за звітним	до 16 березня року, наступного за звітним

Суттєвий проміжок часу, зазначений для збірника "Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України", пов'язаний з плановим терміном поширення даних демографічної статистики. Зазначена інформація в частині статевовікової структури постійного населення України необхідна для розрахунку статистичних ваг для розповсюдження даних ОУЖД на всі домогосподарства.

Проміжок часу між закінченням періоду обстеження умов життя домогосподарств (2017 рік) та датою публікації результатів

Статистичні бюлетені та збірники	<i>Проміжок часу між закінченням польового етапу проведення обстеження та датою публікації його результатів, календарні дні</i>
Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України (щорічний збірник)	232
Витрати і ресурси домогосподарств України (щорічний збірник)	190
Витрати і ресурси домогосподарств України (квартальний бюлетень)	117
Самооцінка доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг (раз на 2 роки)	185
Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги (щорічний збірник)	131
Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (щорічний збірник)	146
Доступ домогосподарств України до Інтернету (щорічний збірник)	205
Наявність у домогосподарствах товарів тривалого користування (раз на 2 роки)	138

Дані у динаміці щодо основних річних показників ОУЖД доступні для користувачів у розділі "Статистична інформація" веб-сайту. Проміжок часу між закінченням періоду польового етапу проведення ОУЖД та датою оприлюднення статистичної інформації на веб-сайті за його підсумками – 190 днів.

Запити користувачів про надання інформації виконуються протягом 5 робочих днів, що відповідає вимогам Закону України "Про доступ до публічної інформації".

2.4. Доступність та зрозумілість

Доступність – це характеристика простоти та легкості, з якою користувач може отримати статистичні дані; вона визначається фізичними умовами, за наявності яких користувачі можуть отримати доступ до статистичних даних.

Зрозумілість – це характеристика простоти та легкості розуміння користувачем статистичних даних; вона вимірюється через інформаційне середовище, в якому представлені статистичні дані, що супроводжуються відповідними метаданими.

Інформація, отримана за результатами обстеження ОУЖД, оприлюднюється у зведеному знеособленому вигляді. Результати обстеження представляються в окремих публікаціях, доповідях та динамічних рядах, що розміщуються на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) у відповідних розділах: "Статистична інформація"/"Доходи та умови життя"; "Публікації"/"Доходи та умови життя". Публікації розміщено у зручних для користувачів форматах (.xls, .doc, .pdf).

Повний перелік відповідних видань і стислий опис їхнього змісту наведено в щорічній публікації "Каталог офіційних статистичних публікацій", що розміщена на офіційному веб-сайті Держстату:

http://csrv2.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/catalogue18.zip.

Найбільш повно інформація зазначеного обстеження висвітлюється в щорічному збірнику "Витрати і ресурси домогосподарств України". Дані наводяться по Україні та регіонах за звітний рік, окремі з них – за два роки. Матеріал подається в табличному та графічному вигляді. Збірник містить інформацію про методологічні та організаційні засади проведення обстеження ОУЖД, визначення та поняття показників, опис методології побудови вибірки домогосподарств та оцінку надійності основних показників.

Крім того, за результатами тематичних опитувань один раз на рік готуються відповідні збірники та доповіді.

Усі публікації, що розміщуються на офіційному веб-сайті Держстату, також уміщують методологічні пояснення щодо основних визначень, понять та характеристики надійності оцінок основних показників.

Основні показники ОУЖД також наводяться у комплексних статистичних виданнях, зокрема у збірниках "Статистичний щорічник України", "Україна в цифрах", "Регіони України", "Соціальні індикатори рівня життя населення", "Діти, жінки та сім'я в Україні".

Додаткові дані ОУЖД у межах їх розробки (з урахуванням оцінок надійності відповідних показників) можна отримати за офіційним запитом, який необхідно надіслати в паперовому вигляді на поштову адресу або в електронному вигляді на офіційну електронну адресу Держстату.

Крім того, відповідно до Методики комплексної оцінки бідності, затвердженої спільним наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Національної академії наук України від 18 травня 2017 року № 827/403/507/113/232, та Методики проведення моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення, затвердженої спільним наказом Мінсоцполітики, Мінекономрозвитку, Мінфіну, Держстату, НАН України від 01.09.2017 № 1396/1272/730/243/528, для розрахунків показників бідності, показників моніторингу та оцінювання ефективності програм соціальної підтримки населення, а також показників,

необхідних для оцінювання впливу окремих програм соціальної підтримки на бідність здійснюється підготовка інформаційних баз за переліком певних змінних, підготовлених за результатами ОУЖД. Зазначені інформаційні бази передаються Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України для подальшого опрацювання відповідно до порядків, визначених вищезазначеними наказами. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 "Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики" Мінрегіону надається інформація щодо доступу домогосподарств до Інтернету вдома в розрізі типу поселень, розроблена за підсумками ОУЖД.

Інформація про особливості проведення та обробки результатів зазначеного обстеження, основні визначення показників та порядок їх розрахунку відображені у відповідних методологічних документах, що розміщені на офіційному веб-сайті Держстату в розділах "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Доходи та умови життя".

Метаописи статистичного спостереження ОУЖД оприлюднюються на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) у розділі "Статистичні спостереження", підрозділ "Метаописи державних статистичних спостережень"/"Демографічна та соціальна статистика"/"Доходи та умови життя".

Контакти для отримання додаткової інформації щодо результатів ОУЖД, методологічного забезпечення та умов розповсюдження даних цього статистичного спостереження:

адреса: 01601, м.Київ, МСП, вул. Шота Руставелі, 3

телефони: (044) 234-01-34, 235-31-22, 234-32-13, 287-42-73, 287-12-11

адреси електронної пошти: M.Novichenko@ukrstat.gov.ua; office@ukrstat.gov.ua

Контактна інформація для оформлення інформаційного запиту:

факс: (044) 235-37-39

адреса електронної пошти: el.zapyt@ukrstat.gov.ua.

2.5. Послідовність та зіставність

Послідовність двох або більше статистичних даних означає, наскільки у державних статистичних спостереженнях, у рамках яких вони вироблялися, використовувались однакові метадані – класифікації, визначення і сукупність, що вивчається, а також гармонізовані методи.

Зіставність – це окремий випадок послідовності, коли статистичні дані відносяться до тих самих об'єктів даних, а ціль їхнього об'єднання – зробити порівняння у часі або за регіонами, або за іншими сферами діяльності.

Властивість зіставності даних є результатом дії цілого ряду чинників. Основні чинники, що визначають зіставність певних показників, можуть бути об'єднані у дві групи: концепції обстеження та методологія вимірювання.

Група концепцій вибіркового обстеження включає такі елементи, як система показників (їх зміст, визначення), одиниці спостереження, генеральна сукупність, основа вибірки, звітний період і періодичність обстежень, географічне охоплення, міжнародні та національні стандарти, що застосовуються в обстеженні, тощо.

Група методології включає план (дизайн) вибірки, методи збору й обробки даних, оцінювання показників та ін.

При здійсненні порівнянь результатів ОУЖД у часі, за географічними районами або доменами слід мати на увазі таке.

Упродовж періоду проведення ОУЖД разом з організаційними змінами, які передбачали удосконалення плану (дизайну) вибірки, також здійснювалися зміни у програмі обстеження, що були спрямовані на гармонізацію з вимогами міжнародної, зокрема європейської, статистики та більш повне задоволення потреб користувачів. Методологічні пояснення до публікацій містять описи змін, які були зроблені у відповідні періоди. За можливістю здійснювалися перерахунки динамічних рядів основних показників ОУЖД.

Із 2000 року до програми ОУЖД були впроваджені ряд тематичних модульних опитувань: щодо наявності у домогосподарствах товарів тривалого користування; самооцінки населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги; самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів; щодо доступу домогосподарств до Інтернету; доступу домогосподарств до окремих товарів та послуг; щодо ефективності програм соціальної підтримки населення.

Із 2002 року до програми ОУЖД запроваджено міжнародну класифікацію індивідуального споживання товарів і послуг за цілями (COICOP-HBS, 1997), рекомендовану Євростатом. Згадана класифікація застосовується в обстеженнях витрат домогосподарств, а також для розрахунків макроекономічних показників щодо сектору домашніх господарств та при розрахунках ІСЦ (індексу споживчих цін). У 2009 році до програми обстеження була впроваджена національна Класифікація індивідуального споживання за цілями, гармонізована з більш новою версією COICOP-HBS, 2003.

Найбільш вагома стаття витрат "Витрати на харчування" наведена з виокремленням окремих статей витрат, що забезпечує можливість їх порівняння в динаміці з відповідними показниками за попередні роки (1999-2001 роки).

Із 2007 року показники диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту розраховані з використанням нових критеріїв: грошових та загальних доходів (грошових доходів з урахуванням вартісної оцінки надходжень з особистого підсобного господарства, а також сум безготівкових пільг та субсидій, отриманих від держави, допомог від родичів та інших осіб), на

відміну від показників грошових та сукупних витрат, які використовувалися у 1999–2006рр. Зміна критеріїв зумовлена такими причинами. Із 2004 року в окремих, а у 2006 році майже в усіх регіонах спостерігалось перевищення рівня доходів домогосподарств над рівнем їх сукупних витрат. Така ситуація пояснюється реалізацією у зазначений період урядових програм щодо підвищення розмірів пенсій, мінімальної заробітної плати, державної соціальної допомоги, а також зменшення впливу на результати обстеження фактів приховування респондентами своїх доходів. У зв'язку з цим показники доходів стали більш точно характеризувати реальний стан добробуту домогосподарств, ніж показники витрат, використання яких було доцільним у попередні роки.

Із 2011 року при розрахунках середньодушових показників, а також показників диференціації населення та домогосподарств за рівнем матеріального добробуту відповідно до сучасної міжнародної практики розпочато використання шкали еквівалентності, яка відображає зменшення мінімально необхідних потреб на одну особу, яка входить до складу домогосподарства при збільшенні розміру домогосподарства та зміні його складу. Розрахунок показників доходів в еквіваленті на одну умовну особу зумовлений існуванням у домогосподарстві умовно-постійних витрат (плата за житло та паливо, товари тривалого користування тощо), тобто спостерігається так звана економія на розмірі домогосподарства. В основу розрахунку доходів на умовну особу покладено еквівалентну шкалу, що застосовується в національній практиці досліджень питань бідності, за якою першій особі у домогосподарстві присвоюється коефіцієнт 1, а всім іншим – 0,7 (наприклад, домогосподарство із 3 осіб має у своєму складі 2,4 умовних особи: $1+0,7+0,7=2,4$).

Для забезпечення зіставності показників динамічних рядів, наведених на сайті Держстату, було здійснено перерахунок даних за 2000-2010рр. з урахуванням шкали еквівалентності та використанням показників доходів в якості критеріїв диференціації.

Дані обстеження також переглядалися у зв'язку з непереборними обставинами. Зокрема, у 2014 році здійснено ретроспективні перерахунки інформації за 2010–2013 роки щодо основних показників ОУЖД без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Крім того, з I кварталу 2015 року обстеженням ОУЖД не охоплюються окремі території Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження або які знаходяться на лінії зіткнення.

При здійсненні порівнянь результатів обстеження слід звертати увагу на необхідність урахування рівнів надійності даних (коефіцієнти варіації, граничні похибки вибірки) при використанні результатів для регіонального рівня або для окремих груп населення та ін.

На основі квартальних даних розраховується інформація щодо показників обстеження в середньому за місяць або за інші періоди, яка оприлюднюється як на кумулятивній основі (І півріччя, 9 місяців, рік), так і за кожний квартал окремо. Зокрема, це окремі таблиці для оцінювання рівня бідності та життєвого рівня населення, що містять кумулятивні дані щодо ОУЖД за окремі періоди звітного року.

Отримані показники (у т.ч. на регіональному рівні) за всі визначені періоди можна порівнювати з відповідним періодом попереднього року (років).

Інформація щодо комплексної оцінки життєвого рівня домогосподарств отримується на основі єдиного джерела ОУЖД. Проте окремі показники можуть бути зіставлені з відповідними даними державних статистичних спостережень і адміністративними даними. При проведенні таких зіставлень слід урахувувати таке:

- особливості рівнів охоплення одиниць спостереження та періодичності збору відповідних даних;
- особливості методології розрахунку відповідних показників;
- суб'єктивність відповідей респондентів в ході опитувань.

2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів

Перелік користувачів інформації щодо ОУЖД формується на основі листів-запитів на отримання статистичних даних.

Користувачами інформації, яка отримана за результатами спостереження, є органи державної влади, науково-дослідні інститути, навчальні заклади, підприємства та установи, громадяни. Інформація щодо користувачів, їх потреб та очікувань отримується під час проведення опитування рівня задоволення інформаційних потреб користувачів статистичною інформацією, аналізу їх запитів і пропозицій, а також під час проведення нарад і семінарів.

Ступінь відповідності інформації ОУЖД потребам користувачів визначається щорічно в рамках проведення анкетного опитування користувачів. Для оцінки можливості задоволення потреб користувачів ведеться електронний облік відомостей про повністю або частково задоволені запити. Така інформація використовується для подальшого вдосконалення програми обстеження ОУЖД, системи показників, відповідних методологічних, статистичних і аналітичних матеріалів.

Зокрема, у рамках анкетного опитування користувачів про задоволення їх потреб щодо показників самооцінки домогосподарствами рівня своїх доходів, проведеного у липні–серпні 2017 року, було вивчено ступінь відповідності потребам користувачів щодо інформації, наведеної у статистичному збірнику "Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів". За отриманими результатами 69% користувачів надали оцінку "відмінно" та "добре" – "Доступності та Зрозумілості/Ясності" інформації, 66% –

"Відповідності/Релевантності" отриманих даних, 64% – "Послідовності/Узгодженості та Зіставності/Порівнянності" та 62% – "Точності/Надійності".

Опитування користувачів про задоволення їх потреб щодо інформації, наведеної у статистичному збірнику "Витрати і ресурси домогосподарств України" й аналогічних публікаціях територіальних органів Держстату (ТОД), було проведено у липні–серпні 2018 року. За отриманими результатами 85% користувачів надали оцінку "відмінно" та "добре" "Доступності та Зрозумілості/Ясності" інформації, 82% – "Відповідності/ Релевантності" отриманих даних, 81% – "Послідовності/ Узгодженості та Зіставності/ Порівнянності" 77% – "Точності/Надійності", 71% – "Своєчасності та Пунктуальності".

Більш детально оцінки користувачів щодо якості статистичної інформації наводяться в повідомленні для користувачів, яке розміщується на офіційному веб-сайті Держстату в розділі "Анкетні опитування".

2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів

Обстеження ОУЖД проводять за місцем постійного проживання населення спеціально підготовленими працівниками (фахівцями з інтерв'ювання) шляхом безпосереднього опитування відібраних респондентів-домогосподарств. Фахівці з інтерв'ювання, які є штатними працівниками територіальних органів Держстату, залучаються до проведення трьох вибірових обстежень: умов життя домогосподарств, економічної активності населення та сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості.

Загальнодержавна територіальна вибірка, яка сформована для цих обстежень, представляє всі регіони України відповідно до адміністративно-територіального устрою України. Зазначені обстеження проводять на різних мережах респондентів (домогосподарств). З урахуванням розміру вибірок по усіх трьох обстеженнях розраховується навантаження домогосподарств на одного фахівця з інтерв'ювання в частині проведення ОУЖД. При формуванні вибірки застосовуються спеціальні процедури для унеможливлення залучення респондентів, які беруть участь в ОУЖД, до інших видів обстежень. У великому місті кожний фахівець з інтерв'ювання проводить обстеження умов життя в середньому 28 та 32, у малому – 18, у сільській місцевості – 6–7 домогосподарств.

З метою зменшення навантаження на респондентів для проведення ОУЖД застосовується повна щорічна ротація домогосподарств. Крім того, частина інформації збирається шляхом не щоквартальних, а одноразових (модульних) опитувань, окремі з яких проводяться один раз на два роки.

Найбільша частина навантаження на респондентів-домогосподарства формується за рахунок заповнення ними тижневих щоденників поточних витрат, у яких вони щоденно записують усі витрати та надають їх опис. З метою зменшення навантаження застосовується спеціальна процедура – ротація, яка полягає в плановій заміні домогосподарств, які ведуть щоденники поточних витрат

відповідно до спеціально визначеної схеми. Домогосподарства рівномірно розподіляються на ротаційні групи, які заповнюють щоденники в різні тижні кожного кварталу. Зважаючи на припущення, що ці два тижні ведення щоденників є характерними для всього кварталу, отримання єдиного часового періоду обробки даних (кварталу) здійснюється шляхом множення відомостей з цих щоденників на коефіцієнт 6,5 (число тижнів у кварталі (13), поділене на кількість тижнів ведення щоденників (2)). Інтервал між веденням щоденників протягом кварталу становить 5 тижнів. Це забезпечує зменшення ефекту втоми домогосподарства від ведення щоденних записів.

Ураховуючи періодичність проведення обстеження ОУЖД, також оптимізовано процес безпосереднього опитування членів домогосподарства щодо обстеження умов їх життя.

З метою зменшення навантаження на респондентів програма ОУЖД передбачає такий порядок:

- під час першого опитування домогосподарства, що проводиться на початку обстеження за програмою основного інтерв'ю, отримується інформація стосовно загальних характеристик домогосподарства: його складу, сімейного стану його членів, житлових умов, наявності та використання земельних ділянок, худоби і птиці та характеристики його членів: антропометричних даних, рівнів освіти, статусів зайнятості тощо:

- у ході наступних (щоквартальних) опитувань домогосподарств до вищезазначеної інформації уносяться лише зміни щодо складу домогосподарства та сімейного стану його членів.

Також для зменшення навантаження в ході опитування застосовуються питання-фільтри, які дозволяють уникати збирання зайвих даних та проводити опитування окремих членів домогосподарства за скороченим переліком запитань відповідно до їх статусу зайнятості або залежно від інших ознак.

З метою оцінки навантаження на респондентів анкетами обстеження ОУЖД передбачено отримання інформації щодо тривалості проведення інтерв'ю фахівцем з інтерв'ювання. Наприклад, у 2017 році середня тривалість проведення інтерв'ю становить близько 60 хвилин. Відомості про тривалість інтерв'ю цього обстеження враховують під час планування модульних вибіркового обстежень на його основі.

Ураховуючи значний обсяг витрат часу респондентів, які беруть участь в ОУЖД, за ведення записів доходів, витрат та надання інших відомостей про умови їхнього життя постановою Кабінету Міністрів України від 02.11.1998р. № 1725 "Про проведення обстеження умов життя у домогосподарствах" для одного домогосподарства, яке бере участь у цьому обстеженні, встановлено щоквартальну плату у розмірі 10 відсотків прожиткового мінімуму на одну особу. У 2017 році розмір цих виплат становив: у першому кварталі – 154,4 грн, у другому та третьому кварталах – 162,4 грн, у четвертому кварталі – 170,0 грн на одне домогосподарство.

2.8. Конфіденційність, прозорість та захист

Знеособлення постачальників даних, конфіденційність інформації, яку вони надають, та її використання тільки у статистичних цілях мають бути гарантовані. Органи державної статистики мають поширювати статистичні дані об'єктивно, професійно та прозоро.

Захист конфіденційної статистичної інформації є одним з основних принципів проведення ОУЖД.

Необхідність дотримання принципу конфіденційності статистичної інформації визначено статтями 17 і 21 Закону України "Про державну статистику" та статтею 21 Закону України "Про інформацію" та Концепцією забезпечення статистичної конфіденційності, затвердженою наказом Держстату від 28 липня 2015 року № 180.

Для забезпечення встановлених національним і міжнародним законодавством гарантій перед респондентами у практиці проведення ОУЖД реалізуються такі заходи з метою забезпечення конфіденційності статистичної інформації:

- первинні дані, отримані органами державної статистики від респондентів у ході проведення обстеження, використовуються виключно для статистичних цілей;
- у ході проведення ОУЖД забезпечується збереження та захист первинної статистичної інформації, яка отримується у вигляді заповнених статистичних формулярів;
- інформація, отримана за результатами обстеження, надається користувачам у зведеному знеособленому вигляді;
- в окремих випадках, якщо є ризик розкриття конфіденційних (первинних) даних, статистична інформація, отримана в ході спостереження, не розповсюджується.

В ОУЖД питанням конфіденційності індивідуальних даних приділена особлива увага на всіх етапах проведення дослідження, обробки підсумків та поширення серед користувачів отриманих у ході обстеження результатів. Захист первинних даних забезпечується як у нормативному, так і в технічному аспектах.

Анкети обстеження з інформацією, отриманою від респондентів, на рівні територіальних органів державної статистики вводяться в ПЕОМ з одночасним забезпеченням повного знеособлення індивідуальних даних. Серед ідентифікаційних ознак залишається лише регіон, тип населеного пункту та код первинної (вторинної) територіальної одиниці вибірки.

Закон України "Про державну статистику" також визначає необхідність забезпечувати доступність, гласність і відкритість статистичної інформації, прозорість статистичної методології та статистичних методів, що відповідає міжнародним стандартам у галузі статистики. З метою забезпечення виконання

цих положень для ОУЖД передбачено створення системи метаданих: методичних та методологічних документів стосовно його організації, проведення, збору даних, розробки інформації та її якості.

Метадані спостереження оприлюднюються шляхом розміщення на офіційному веб-сайті Держстату та веб-сайтах територіальних органів державної статистики, а також надаються користувачам у публікаціях та за їхніми запитами.

3. Заключна частина

Основними напрямками діяльності щодо удосконалення досліджень життєвого рівня населення є:

- упровадження у найближчі роки вибіркового обстеження "Статистика доходів і умов життя в Європейському Союзі (EU-SILC)";
- застосування новітніх інформаційних технологій для збору даних для скорочення термінів їх обробки та надання користувачам відповідно до кращих практик країн ЄС;
- підготовка за результатами ОУЖД анонімізованих мікроданих для використання в наукових цілях;
- врахування результатів постійних опитувань користувачів.